

MATERIAŁY STATYSTYCZNE

Andrzej Mosciskier, Edward Syzduł

PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE W LATACH 1970—1974
ORAZ OSOBY PODEJRZANE O ICH DOKONANIE

Niniejsze opracowanie stanowi kontynuację opublikowanych w V tomie Archiwum Kryminologii materiałów statystycznych, zawierających szczegółowe informacje o przestępstwach stwierdzonych oraz o osobach podejrzanych o ich popełnienie¹. Poprzednio opublikowane dane dotyczyły lat 1965—1969, a więc ostatniego 5-lecia przed wprowadzeniem w życie nowego kodeksu karnego, obecnie zaś przedstawiamy materiały z pierwszych 5 lat jego obowiązywania. Dane statystyczne przedstawione w obu publikacjach mogłyby być więc traktowane jako materiały porównawcze, obrazujące kształtowanie się przestępczości w ciągu ostatniego dziesięciolecia, analiza porównawcza jest jednak w znacznym stopniu utrudniona w związku ze zmianami ustawodawczymi, które nastąpiły w omawianym okresie.

Przypominamy, że milicyjno-prokuratorska statystyka przestępstw stwierdzonych, na której podstawie sporządzono niniejsze opracowanie, zawiera informacje o zbrodniach lub występkach ściganych z oskarżenia publicznego oraz występkach ściganych z oskarżenia prywatnego, objętych postępowaniem przyśpieszonym lub oskarżeniem prokuratora, których charakter jako przestępstwa został potwierdzony w wyniku postępowania przygotowawczego.

Dane o przestępstwach stwierdzonych nie zawierają więc informacji o takich czynach zameldowanych, w stosunku do których umorzono postępowanie z powodu braku znamion przestępstwa. Dane o przestępstwach stwierdzonych zawierają natomiast informacje i o takich prze-

¹ Materiały statystyczne pochodzą z Wydziału Statystyki Komendy Głównej MO.

stępstwach, o których nie złożono uprzednio zameldowania organom ścigania, a które zostały ujawnione przez organy MO lub prokuratury.

Należy podkreślić, że dane statystyki milicyjno-prokuratorskiej w znacznym stopniu różnią się od danych statystyki sądowej (o wiele częściej wykorzystywanych w opracowaniach naukowych i urzędowych). Mimo że ze względu na problem „ciemnej liczby” nie odzwierciedlają one oczywiście prawdziwych rozmiarów przestępczości, to jednak są lepszym niż statystyka sądowa źródłem informacji o tych rozmiarach, operują bowiem danymi o przestępstwach, a nie o skazaniach.

Zawarte w statystyce milicyjno-prokuratorskiej informacje o osobach podejrzanych różnią się oczywiście znacznie od informacji o osobach skazanych. Występuje to nawet w odniesieniu do sprawców najpoważniejszych przestępstw, przeciwko życiu i zdrowiu. Tak więc w latach 1970—1974 na podstawie statystyki milicyjno-prokuratorskiej było średnio w skali rocznej 287 489 osób podejrzanych o popełnienie przestępstw, podczas gdy średnia roczna liczba osób skazanych wynosiła 166 470, co stanowiło 57,9% liczby poprzedniej. W przypadku zabójstw (art. 148 k.k.) było w skali rocznej 573 podejrzanych i 341 skazanych (59,5%), przy ciężkich uszkodzeniach ciała (art. 155 k.k.) 648 podejrzanych i 469 skazanych (72,4%) a w przypadku zgwałceń (art. 168 k.k.) — 2067 podejrzanych i 1405 skazanych (68%). Różnice te wiążą się w mniejszym stopniu z faktem, że część osób podejrzanych zostaje uniewinniona przez sąd, w większym stopniu zaś z tym, że wśród podejrzanych, wobec których wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów o popełnienie określonego przestępstwa, znajduje się pewna liczba osób, które będąc sprawcami przestępstw nie mają jednak spraw sądowych lub nie zostają skazane przez sąd (osoby, wobec których zawieszono postępowanie, umorzono warunkowo postępowanie, nieletni, których sprawy zostały przekazane szkołom, czy też nieletni, wobec których umorzono postępowanie ze względu na niecelowość stosowania nowego środka). Nie tylko więc zawarte w statystyce milicyjno-prokuratorskiej informacje o stwierdzonych przestępstwach, ale i informacje o osobach podejrzanych pozwalają na bardziej miarodajną ocenę liczby domniemych sprawców przestępstw niż statystyka sądowa operująca liczbą skazanych.

Należy jednak brać pod uwagę fakt, że wśród podejrzanych w statystyce milicyjnej figuruje w ciągu roku pewna liczba tych samych osób, które w związku z niejednokrotnym popełnieniem przestępstw w tym okresie zostały zarejestrowane więcej niż 1 raz, w związku z czym od liczby podejrzanych należałoby odjąć tych recydywistów, aby otrzymać „oczyszczoną” liczbę podejrzanych, w której nie powtarzają się już te same osoby. Jak wynika ze szczegółowych badań, którymi objęto ogół

osób podejrzanych o popełnienie przestępstw na terenie Warszawy w 1968 r., osób, które w ciągu tego roku popełniły więcej niż jedno przestępstwo, było 9,1%. Odsetek ten daje pewną orientację w rozmiarach występowania w statystyce milicyjnej osób niejednokrotnie zarejestrowanych; odsetek ten, oparty na danych z Warszawy, jest jednak na pewno zawyżony w stosunku do danych ogólnopolskich.

Należy jeszcze dodać, że zmiany legislacyjne, które nastąpiły w okresie dotyczącym niniejszego opracowania, utrudniają nie tylko porównanie przestępczości w pięcioleciu 1970—1974 i w pięcioleciu poprzednim. Utrudniają one również analizę przestępczości tylko w omawianym tu okresie 1970—1974. Od 1972 r. obowiązuje bowiem kodeks wykroczeń, na podstawie którego część przestępstw uznana została za wykroczenia; w 1974 r. zaś wydana została ustawa amnestyjna. Dlatego też niektóre kwestie zostaną przedstawione wyłącznie na podstawie danych z 1973 r., w którym nowe ustawodawstwo karne było już w pełni stosowane i w którym nie było amnestii. Niektóre porównania między omawianym obecnie i poprzednim pięcioleciem przeprowadzono na podstawie danych z lat 1967—1969 i lat 1970—1971, w których to latach przepisy o wykroczeniach nie ulegały zmianie.

Opracowanie niniejsze dzieli się na dwie części. Pierwsza z nich dotyczy przestępstw stwierdzonych i składa się z 12 tablic. Część druga "obejmuje tablice 13—21, zawierające informacje o osobach podejrzanych o popełnienie przestępstw.

Drukowane poniżej materiały mają charakter źródłowo-dokumentacyjny, a komentarz poprzedzający zamieszczone tablice ogranicza się jedynie do niezbędnych wyjaśnień dokonanych ustaleń bez pogłębionej analizy materiału. Materiał ten zawierający informacje o przestępstwach stwierdzonych nie ilustruje oczywiście rzeczywistych rozmiarów przestępczości, co jest zjawiskiem powszechnie podkreślanym, i o czym należy pamiętać przy rozpatrywaniu załączonych tablic.

Przy opracowywaniu danych statystycznych związanych z nowym ustawodawstwem karnym autorzy korzystali z konsultacji Prof. Dra A. Gubińskiego, za które składają Mu specjalne podziękowanie.

1. PRZESTĘPSTWA STWIERDZONE

1. Dane zamieszczone w tablicy 1 umożliwiają porównanie **rozmiarów ujawnionej przestępczości** w ostatnich latach z jej rozmiarami w okresie wcześniejszym, ponieważ obejmują nie tylko liczby stwierdzonych przestępstw, ale również liczby takich wykroczeń, które przed kolejnymi

Tablica 1. Przestępstwa stwierdzone w latach 1970—1974

Województwa	Liczby bezwzględne									
	przestępstwa stwierdzone					przestępstwa stwierdzone łącznie z wykroczeniami z ustawy z 17 VII1966 r. oraz wykroczeniami z kodeksu wykroczeń* (ustawa z 20 V 1971 r.)				
	1970	1971	1972	1973	1974	1970	1971	1972	1973	1974
Polska	424 217	475 411	379 086	355 125	339 542	468 551	523 087	496108*	475 490*	444 380*
Białostockie	12 999	14 038	10 912	10 034	9 808	14 332	15 448	14 975	14 085	13 233
Bydgoskie	20 022	23 574	18 530	18 405	17 677	22 984	26 733	26 237	26 895	25 245
Gdańskie	21 843	25 583	18 485	18 072	18 846	24 898	29 089	24 590	23 573	23 693
Katowickie	43 744	49 215	40 983	35 142	34 156	47 478	52 140	52 266	46 945	44 329
Kieleckie	19 231	22 190	18 264	17 040	17 431	21 709	24 735	23 724	22 144	21 236
Koszalińskie	10 795	11 508	9 289	8 177	7 847	11 631	12 086	11 988	10 895	10 524
Krakowskie	30 963	37 335	30435	29 732	30 130	34 483	41 415	38 747	37 450	36 895
Lubelskie	19 471	22 952	19 613	19 074	17 835	22 179	26 073	26 046	25 882	23 979
M. Łódź	15 619	14 887	12 805	11 623	10 579	17 424	17 058	15 909	14 557	13 314
Łódzkie ,	14 501	16 720	13 488	13 297	12,918	15 815	18 178	16 648	15 894	16 105
Olsztyńskie	14 815	16 068	12814	11 588	11 159	16 072	17 311	17 414	16 114	15 305
Opolskie	12 610	13 193	9 726	8 600	8 366	14 165	14 781	12 793	12 730	11 463
Poznańskie	32 388	34 996	26 550	26 609	25 878	36 254	40 398	37 333	36 931	34 593
Rzeszowskie	17 699	19 578	15 568	14 886	14 974	19 819	21 726'	21 081	20 618	19 632
Szczecińskie	18 628	21 629	15 996	13 959	12 833	19 927	22 845	19 663	18 859	17 219
M.st. Warszawa	26 425	32 542	28 602	28 573	25 721	29 933	36 963	35 227	34 699	30 739
Warszawskie	30 711	36 062	29 146	26 292	23 900	32 786	38 236	39 355	37 373	33 095
Wrocławskie	47 803	48 191	36 167	34 488	30 132	51 735	51 725	46 948	46 881	40 933
Zielonogórskie	13 950	15 150	11 713	9 534	9 352	14 927	16 147	15 164	12 965	12 848

c. d. tablicy 1

Województwa	Współczynniki na 10 000 ludności									
	przestępstwa stwierdzone					przestępstwa stwierdzone łącznie z wykroczeniami z ustawy z 17 VI 1966 r. oraz wykroczeniami z kodeksu wykroczeń*				
	1970	1971	1972	1973	1974	1970	1971	1972	1973	1974
Polska	130,0	144,5	114,2	106,0	100,3	143,5	158,9	149,4	141,9	131,3
Białostockie	110,5	118,9	91,8	84,4	82,0	121,9	130,8	126,0	118,5	110,6
Bydgoskie	104,6	121,1	95,1	93,7	89,1	120,1	138,4	134,6	136,9	127,2
Gdańskie	148,7	171,7	122,3	117,4	120,5	169,5	195,2	162,7	153,2	151,5
Katowickie	118,2	131,7	108,5	91,0	87,3	128,3	139,5	138,3	121,6	113,4
Kieleckie	101,7	117,0	95,9	89,6	91,1	114,9	130,4	124,5	116,4	111,0
Koszalińskie	135,6	143,0	114,0	99,0	93,7	146,1	150,1	147,1	131,9	125,7
Krakowskie	111,7	133,5	107,7	104,3	104,6	124,4	148,1	137,2	131,4	128,1
Lubelskie	101,1	118,5	100,8	97,9	91,0	115,2	134,7	133,8	132,9	122,3
M. Łódź	204,7	194,3	165,4	148,8	134,4	228,4	222,7	205,5	186,4	169,2
Łódzkie	86,9	99,9	80,4	79,4	76,8	94,8	108,6	99,2	94,9	95,7
Olsztyńskie	151,2	163,6	129,2	115,8	110,3	164,0	176,3	175,5	161,0	151,2
Opolskie	119,1	124,0	90,6	79,3	76,4	133,8	138,9	119,1	117,3	104,7
Poznańskie	121,5	130,3	98,0	97,3	93,8	136,0	150,4	137,8	135,1	125,4
Rzeszowskie	100,7	110,4	86,9	82,6	82,2	112,7	122,5	117,6	114,4	107,8
Szczecińskie	207,2	237,7	173,5	148,5	134,4	221,7	251,0	213,3	200,6	180,3
M, st. Warszawa	200,8	224,1	210,9	205,9	182,4	227,4	277,3	259,8	250,0	218,0
Warszawskie	122,0	142,7	114,9	103,4	93,4	130,2	151,3	155,1	147,0	129,4
Wrocławskie	191,1	190,8	142,0	134,3	116,2	206,7	204,8	184,4	182,6	157,8
Zielonogórskie	157,6	169,5	129,4	104,2	100,8	168,7	180,6	167,6	141,7	138,4

* Art. 119, 120 i 124 k. w., rozdział XV k. w. oraz szacunkowo art. 87 k. w.

zmianami ustawodawczymi, wprowadzanymi w życie najpierw w 1967 r. a następnie w 1972 r., zaliczane były do przestępstw².

W latach 1970—1974 przeciętna roczna liczba przestępstw, łącznie ze wspomnianymi wykroczeniami, wynosiła ok. 481 tys., podczas gdy w latach 1965—1969 wynosiła ona ok. 521 tys.³. W ostatnim okresie stwierdza się więc zmniejszenie się liczby przestępstw, które nie może być tłumaczone wyłącznie niedawnymi zmianami ustawodawczymi.

Zmniejszenie się rozmiarów przestępczości widoczne jest jeszcze wyraźniej, jeżeli bierze się pod uwagę współczynniki nasilenia przestępczości. Średni roczny współczynnik nasilenia przestępstw, łącznie z wymienionymi uprzednio wykroczeniami, wynosił w latach 1970—1974 około 1450 (na 100 tys. mieszkańców), zaś w latach 1965—1969 około 1617. Warto zwrócić uwagę, że w tym samym czasie wystąpiły wyraźne zmiany w strukturze demograficznej Polski, które powinny raczej powodować wzrost liczby przestępstw, a nie jej zmniejszenie. O ile bowiem ogólna liczba mieszkańców kraju zwiększyła się od 1965 r. do 1974 r. o ok. 7%, to w kategorii wieku 17—29 lat, najczęściej występującej wśród sprawców przestępstw, nastąpił wzrost liczby ludności aż o ponad 40%.

Jeżeli w rozważaniach na temat rozmiarów przestępczości pominęłoby się zagadnienie „wykroczeń przekazanych”, to liczby samych tylko przestępstw stwierdzonych z ostatnich kilku lat nie nadawałyby się do oceny występujących trendów przestępczości. Taki stan rzeczy powstał w wyniku istotnych zmian przepisów prawa karnego i prawa o wykroczeniach. Przypomnijmy, że w 1970 r. wszedł w życie nowy kodeks karny, a od 1972 r. obowiązuje kodeks wykroczeń. Ponadto w 1974 r. wyszła ustawa amnestyjna. Z wprowadzeniem w życie każdego z tych aktów prawnych łączy się pewien okres wyraźnych zmian w danych statystyki przestępczości. O ile w rezultacie przekazania od 1967 r. niektórych drobnych przestępstw do wykroczeń nastąpiło zmniejszenie się liczby stwierdzonych przestępstw przeciętnie o ok. 8,5% w skali rocznej, to

² Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. przekazała niektóre drobne przestępstwa jako wykroczenia do orzecznictwa „karno-administracyjnego. Ze względów statystycznych największe znaczenie miało przekazanie do wykroczeń kradzieży i przywłaszczeń mienia, którego wartość nie przekroczyła 300 zł. Kodeks wykroczeń z dnia 20 maja 1971 r. podwyższył tę granicę do 500 zł., przy czym ze statystycznego punktu widzenia ważne było także to, że przekształcił on w wykroczenie przestępstwo określone w art. 28 ustawy o zwalczaniu alkoholizmu z dnia 10 grudnia 1959 r. (w związku z art. 19 ustawy z dnia 27 listopada 1961 r. o bezpieczeństwie i porządku ruchu na drogach publicznych), dotyczące kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości (zawartość alkoholu we krwi powyżej 0,5%).

³ Por. A. Mościskier, E. Syzduł: *Przestępstwa stwierdzone w latach 1965—1969 oraz osoby podejrzane o ich dokonanie*, „Archiwum Kryminologii”, t. 5, 1972. s. 272.

z chwilą wprowadzenia w życie w 1972 r. kodeksu wykroczeń odsetek ten wzrósł do 24.

W tablicy 2 przedstawiono liczby wykroczeń, które przed 1967 lub 1972 r. zaliczane były do przestępstw. Dane obejmują lata 1970—1974 i wskazują na ogólną strukturę omawianych wykroczeń. O ile w latach 1970—1971 w wyniku wprowadzenia w życie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. wykroczeniami stało się w skali rocznej ok. 46 tys. dawnych występów, to od czasu obowiązywania kodeksu wykroczeń liczba ta zwiększyła się do ok. 115 tys. Jak już wspominaliśmy, wpłynęło na to zarówno podniesienie od 300 zł w 1967 r. do 500 zł w 1972 r. granicy wartości mienia, poniżej której czyny przeciwko mieniu i interesom konsumentów zaliczane są do wykroczeń, jak i przekazanie od 1972 r. do wykroczeń przypadków kierowania pojazdem w stanie nietrzeźwości⁴. W latach 1970—1971 aż ok. 90% „przekazanych wykroczeń” stanowiły czyny przeciwko mieniu, pozostałe zaś ok. 10% czyny przeciwko interesom konsumentów, natomiast w latach 1972—1974 czyny przeciwko mieniu stanowiły przeciętnie tylko ok. 58%, wykroczenia przeciwko interesom kon-

Tabela 2. Wykroczenia stanowiące poprzednio wystęпки

Rok	Wykroczenia			
	ogółem	przeciwko mieniu	przeciwko interesom konsumentów	prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwym
1970*	44 334	39 608	4 726	
1971*	47 676	42 928	4 748	
1972**	118 000***	72 102	10 239	35 000***
1973**	121 000***	68 967	8 214	44 000***
1974**	105 000***	60 083	6 557	39 000***

* W ogólnej liczbie wykroczeń znajdują się wykroczenia, co do których organy MO prowadziły postępowanie i umorzyły je z powodu niewykrycia sprawców lub braku dowodów winy; wykroczeń takich było: w 1970 r. 12 720, w 1971 r. 14 353.

** W ogólnej liczbie wykroczeń znajdują się wykroczenia, co do których organy MO prowadziły postępowanie i umorzyły je z powodu niewykrycia sprawców, braku dowodów winy, albo skierowały wnioski do sądów dla nieletnich i zastosowały środki oddziaływania wychowawczego na podstawie art. 40 k. w.; wykroczeń takich było: w 1972 r. 30 897, w 1973 r. 31 578, w 1974 r. 28 359.

*** Liczby przybliżone.

⁴Liczby przestępstw „przekazanych” do wykroczeń w związku z kierowaniem pojazdem w stanie nietrzeźwości podajemy w przybliżeniu na podstawie oszacowania, ponieważ począwszy od 1972 r. nie są one odróżniane od wykroczenia kierowania pojazdem w stanie wskazującym na użycie alkoholu. Na podstawie danych z 1971 r. obliczono stosunek pomiędzy liczbami wymienianych przestępstw i wykroczeń, a następnie na podstawie tego stosunku oszacowano liczby „wykroczeń przekazanych” wśród ogółu wykroczeń kierowania pojazdem mechanicznym w stanie nietrzeźwości w latach 1972—1974.

Tablica 3. Wykroczenia z ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. w latach 1970—1971 i wykroczenia z rozdziałów XIV i XV kodeksu wykroczeń w latach 1972—1974

Wykroczenia z ustawy z 17 czerwca 1966 r.	Lata	
	1970	1971
Ogółem*	44 334	47 676
Przeciwko mieniu:		
ogółem	37 666	40 694
art. 1 § 1 — przywłaszczenie mienia społecznego	19 988	21 076
art. 1 § 2 — kradzież mienia osobistego i indywidualnego	10 701	11 874
art. 2 — kradzież drzewa z lasu	3 046	2 997
art. 3 § 1 — paserstwo umyślne	504	585
art. 3 § 2 — paserstwo nieumyślne	335	320
art. 4 — uszkodzenie mienia	3 092	3 842
Przeciwko interesom konsumenta:		
ogółem	6 668	6 982
art. 5	527	540
art. 6	104	118
art. 7 § 1	1 887	1 882
art. 7 § 2	1 710	1 719
art. 8	493	482
art. 9	5	7
art. 10	1 942	2 234

Wykroczenia z kodeksu wykroczeń	Lata		
	1972	1973	1974
Ogółem**	82 341	77 181	66 640
Przeciwko mieniu:			
ogółem	72 102	68 967	60 083
art. 119 § 1—przywłaszczenie mienia społecznego	37 041	34 236	30 868
art. 119 § 2 — kradzież mienia osobistego i indywidualnego	25 051	23 699	19 165
art. 124 — uszkodzenie mienia	10 010	11 032	10 050
Przeciwko interesom konsumentów	10 239	8 214	6 557

* W ogólnej liczbie wykroczeń znajdują się wykroczenia, co do których organy MO prowadziły postępowanie i umorzyły je z powodu niewykrycia sprawców lub braku dowodów winy; wykroczeń takich było: w 1970 r. 12 720, w 1971 r. 14 353.

** W ogólnej liczbie wykroczeń znajdują się wykroczenia, co do których organy MO prowadziły postępowanie i umorzyły je z powodu niewykrycia sprawców lub braku dowodów winy, albo skierowały wnioski do sądów dla nieletnich i zastosowały środki oddziaływania wychowawczego; wykroczeń takich było: w 1972 r. 30 897, w 1973 r. 31 578, w 1974 r. 28 353.

sumentów ok. 7%, a wykroczenia polegające na kierowaniu pojazdem w stanie nietrzeźwości aż ok. 35%.

Tablica 3 zawiera bardziej szczegółowe dane o strukturze „przekazanych wykroczeń” przeciwko mieniu i interesom konsumentów w latach 1970—1974⁵. Dane dla pierwszych dwóch lat tego okresu zostały skategoryzowane zgodnie z podziałem na artykuły rozdziału pierwszego ustawy z 1966 r., natomiast dla lat 1972—1974 możliwe było przedstawienie tylko głównych rodzajów omawianych wykroczeń. W latach 1970—1971 wśród „przekazanych wykroczeń” przeciwko mieniu i interesom konsumentów wyraźnie dominowały kradzieże i przywłaszczenia mienia społecznego (art. 1 § 1 ustawy), które stanowiły średnio ok. 45%, a następnie kradzieże i przywłaszczenia mienia prywatnego (art. 1 § 2 ustawy) — ok. 25%. W dalszej kolejności wymienić należy uszkodzenia mienia (art. 4 ustawy) — ok. 7,5%, oraz kradzieże i przywłaszczenia drzewa z lasu (art. 2 ustawy) — ok. 7%. Podobnie w latach 1972—1974 najczęściej wykroczeń przeciwko mieniu to kradzieże i przywłaszczenia mienia, społecznego (art. 119 § 1 k.w.) — ok. 45%, a w dalszej kolejności kradzież i przywłaszczenia mienia prywatnego (art. 119 § 2 k.w.) — 30%, a następnie uszkodzenia mienia (art. 124 k.w.) — ok. 14%.

2. Dane o liczbach przestępstw stwierdzonych we wszystkich województwach⁶ oraz w miastach Warszawie i Łodzi przedstawiono w tablicy 1. Biorąc pod uwagę nasilenie przestępstw stwierdzonych razem z „wykroczeniami przekazanymi” okazuje się, że w latach 1970—1974 uszeregowanie województw według wielkości współczynników nasilenia przestępczości jest prawie analogiczne jak w latach 1965—1969⁷. Tak więc w obu okresach 5 następujących województw charakteryzowało się najwyższym nasileniem przestępczości (podajemy średnie współczynniki nasilenia przestępczości na 10 tys. mieszkańców w latach 1970—1974): m.st. Warszawa — 250, szczecińskie — 210, im. Łódź — 200, wrocławskie — 190, gdańskie — 170.

Gdy bierze się pod uwagę 5 województw o najmniejszych współczynnikach nasilenia przestępczości, to stwierdza się, że w porównaniu z latami 1965—1969 nastąpiła ostatnio tylko jedna zmiana: w grupie tej znalazło się województwo opolskie (jedno z najbardziej rozwiniętych gospodarczo w kraju), natomiast ubyło z niej województwo bydgoskie. Najmniejsze nasilenie przestępczości wykazują ostatnio województwa: opolskie — 120, białostockie — 120, kieleckie — 120, rzeszowskie — 110, łódzkie — 100.

⁵ Porównawcze dane za lata 1967—1969 o strukturze „przekazanych wykroczeń” znaleźć można w cytowanym już opracowaniu Mościskiera i Syzduła.

⁶ Według dawnego podziału administracyjnego kraju.

⁷ Por. Mościskier, Syzduł, *op. cit.* s. 273—274.

Tablica 4. Przepięstwa stwierdzone w roku 1973 według województw-i niektórych grup* przepięstw. Liczby, bezwzględne i współczynniki
nn 1 nn nn

Województwa	Liczby bezwzględne				Współczynniki na 100 000 mieszkańców			
	ogółem	przeciwko			ogółem	przeciwko		
		mieniu osobistemu i indywidualnemu	mieniu społecznemu	życiu i zdrowiu		mieniu osobistemu i indywidualnemu	mieniu społecznemu	życiu i zdrowiu
Polska	355 125	119 681	81 978	23 901	1059,7	357,1	244,6	71,3
Białostockie	10 034	2 870	2 415	1 017	843,9	241,1	203,1	85,5
Bydgoskie	18 405	6 544	4 810	1 152	937,1	333,2	244,9	58,6
Gdańskie	18 072	6 320	4 390	897	1174,3	410,6	285,2	58,3
Katowickie	35 142	12 230	8 678	2 338	909,9	316,7	224,7	60,5
Kieleckie	17 040	5 594	3 908	1 466	895,9	294,1	205,5	77,1
Koszalińskie	8 177	2 681	2 142	588	989,9	324,6	259,3	71,2
Krakowskie	29 732	10 135	5 639	2 145	1042,9	355,5	197,8	75,2
Lubelskie	19 074	5 877	4 554	1 399	979,1	301,7	233,8	71,8
M. Łódź	11 623	3 904	2 958	435	1488,2	499,9	378,7	55,7
Łódzkie	13 297	3 526	2 653	1 251	794,3	210,6	158,5	74,7
Olztyńskie	11 588	3 761	3 079	669	1157,6	375,7	307,6	66,8
Opolskie	8 600	2 737	2 048	531	792,6	252,2	188,7	48,9
Poznańskie	26 609	9 677	6 099	1 521	973,3	353,9	223,1	55,6
Rzeszowskie	14 886	3 710	3 581	1 463	826,1	205,9	198,7	81,2
Szczecińskie	13 959	4 553	3 194	767	1485,0	484,4	339,8	81,6
M. st. Warszawa	28 573	10 638	6 023	1 212	2058,6	766,4	433,9	87,3
Warszawskie	26 292	8 846	5 279	2 090	1033,9	347,8	207,6	82,2
Wrocławskie	34 488	12 756	7 968	2 294	1343,0	496,7	310,3	89,3
Zielonogórskie	9 534	3 322	2 560	666	1042,0	363,1	279,8	72,8

Warto zwrócić uwagę, że województwo katowickie, najbardziej uprzemysłowione i zurbanizowane w Polsce, przesunęło się we wspomnianym uszeregowaniu 19 województw z 11 pozycji w latach 1965—1969 na 13 pozycję w latach 1970—1974, mając w obu okresach nasilenie przestępczości wyraźnie niższe od przeciętne w kraju.

3. W tablicy 4 przedstawiono liczby przestępstw stwierdzonych i współczynniki na 100 tys. mieszkańców, obrazujące rozmiary przestępczości we wszystkich województwach w 1973 r. z uwzględnieniem 3 **kategori przestępstw**: przeciwko mieniu osobistemu i 'indywidualnemu'⁸, przeciwko mieniu społecznemu oraz przeciwko życiu i zdrowiu. Zwracamy uwagę, że w tablicy tej zamieszczono dane o przestępstwach stwierdzonych z pominięciem „wykroczeń przekazanych” w związku z ustawą z 1966 r. i z kodeksem wykroczeń z 1971 r. Oznacza to, iż porównując liczby przestępstw w poszczególnych województwach w roku 1973 z latami 1965—1969 należałoby uwzględnić te wykroczenia zarówno w odniesieniu do rozmiarów ogólnej przestępczości, jak i przestępczości przeciwko mieniu społecznemu i osobistemu. Ponadto należy również pamiętać, że wyraźne — w stosunku do okresu sprzed 1970 r. — zmniejszenie się liczby przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu wiąże się z przesunięciem w nowym kodeksie karnym przestępstwa naruszenia nietykalności cielesnej⁹ do rozdziału „przestępstwa przeciwko czci i nietykalności cielesnej”, w wyniku czego nie są one obecnie zaliczane do przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.

Biorąc pod uwagę współczynniki nasilenia przestępstw przeciwko **mieniu osobistemu** we wszystkich województwach, stwierdzamy, że w roku 1973 kształtowały się one na najwyższym poziomie w m.st. Warszawie — 766,4, następnie w m. Łodzi — 499,9, w woj. wrocławskim — 496,7, szczecińskim — 484,4 i gdańskim — 410,6. Najmniejsze nasilenie tych przestępstw występowało w następujących województwach: kieleckie — 294,1, opolskie — 252,2, białostockie — 241,4, łódzkie — 210,6 i rzeszowskie — 205,9.

Przestępstwa przeciwko **mieniu społecznemu** występowały w 1973 r. w największym nasileniu w następujących województwach: m.st. Warszawa — 433,9, m. Łódź — 378,7, szczecińskie — 339,8, wrocławskie — 310,3, olsztyńskie — 307,8. Najmniejsze nasilenie tych przestępstw stwierdzono w województwach: białostockim — 203,1, rzeszowskim — 198,7, krakowskim — 197,8, opolskim — 188,7 i łódzkim 158,5.

Największe nasilenie przestępstw przeciwko **życiu i zdrowiu** występowało w 1973 r. w woj. wrocławskim — 89,3, następnie w m.st. War-

⁸ Mówiąc w dalszym ciągu o przestępstwach przeciwko mieniu osobistemu będziemy do nich wliczać także przestępstwa przeciwko mieniu indywidualnemu.

⁹ Art. 239 kodeksu karnego z 1932 r. i art. 182 Kodeksu Karnego z 1969 r.

Tablica 5. Rodzaje stwierdzonych przestępstw w latach 1970—1974

Przestępstwa	Liczby bezwzględne							Współczynniki na 100 000 mieszkańców					
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974		
Ogółem	424 217	475 411	379 086	355 125	339 542	1 394 676	1299,0	1444,6	1141,7	1059,7	1003,2		
Przeciwko mieniu osobistemu i indywidualnemu	140 469	157 709	128 649	119 681	113 533	132 008	430,1	479,2	387,5	357,1	335,4		
Przeciwko mieniu społecznemu	101 122	113 121	91 067	81 978	85 190	94 496	309,6	343,7	274,3	244,6	251,7		
Gospodarcze	16 819	18 756	16 477	15 052	17 096	16 840	51,5	57,0	49,6	44,9	50,5		
Przeciwko dokumentom	5 394	5 805	6 531	7 099	7 844	6 535	16,5	17,6	19,7	21,2	23,2		
Przeciwko życiu i zdrowiu	23 864	27 216	24 242	23 901	21 127	24 070	73,1	82,7	73,0	71,3	62,4		
Przeciwko obyczajności	3 580	3 996	3 909	4 538	3 643	3 933	11,0	12,1	11,8	13,5	10,8		
Przeciwko rodzinie i opiece	26 759	28 267	25 080	22 963	21 810	24 976	81,9	85,9	75,5	68,5	64,4		
Przeciwko wolności	5 057	5 587	4 865	3 835	3 386	4 546	15,5	17,0	14,6	11,4	10,0		
Drogowe	15 031	16 930	18 423	18 663	16 448	17 099	46,0	51,4	55,5	55,7	48,6		
Inne	86 122	98 024	59 843	57 415	49 465	70 174	263,7	297,9	180,2	171,3	146,1		

szawie — 87,3 i województwach: białostockim — 85,5, warszawskim — 82,2 i szczecińskim — 81,6. Natomiast 5 województwami o najniższych współczynnikach nasilenia tych przestępstw są: bydgoskie — 58,6, gdańskie — 58,3, m. Łódź — 55,7, poznańskie — 55,6 i opolskie — 48,9.

Powyższe dane świadczą, że o ile można mówić o dużym stopniu zbieżności pomiędzy uszeregowaniami województw ze względu na rozmiary przestępczości przeciwko mieniu indywidualnemu i społecznemu, to uszeregowanie województw według wielkości nasilenia przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu wykazuje pewną odrębność. Przestępczość przeciwko mieniu była na ogół najbardziej nasiloną w miastach wydzielonych i w województwach północnych i zachodnich. Najmniejsze jej rozmiary stwierdzono w województwach centralnych i wschodnich. Natomiast nasilenie przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu kształtowało się bardzo różnie na obszarach o zbliżonym charakterze społeczno-ekonomicznym, o czym świadczy chociażby to, że z dwóch miast wydzielonych Warszawa była jednym z terenów o najwyższych rozmiarach tego zjawiska, Łódź zaś jednym z terenów o najmniejszych jego rozmiarach.

4. W tablicy 5 zamieszczono dane o **strukturze przestępczości** w całym kraju w latach 1970—1974, dotyczące dziewięciu głównych kategorii przestępstw.

Jeżeli porównuje się strukturę przestępczości z ostatnich 5 lat przed wprowadzeniem w życie nowego kodeksu karnego i z pierwszych 5 lat po jego wprowadzeniu, to dochodzi się do wniosku, że zasadnicze elementy tej struktury pozostały nie zmienione.

W szczególności zwraca uwagę fakt, że czyny przeciwko mieniu, będące największą częścią przestępczości, stanowiły w obu okresach prawie taką samą frakcję ogólnej liczby przestępstw: 60,7% w latach 1965—1969 i 61,4% w latach 1970—1974.

Biorąc pod uwagę poszczególne rodzaje przestępstw przeciwko mieniu stwierdzamy, że przestępstwa przeciwko mieniu osobistemu stanowiły 32,4% ogólnej przestępczości w pierwszym z omawianych okresów i 33,4% w drugim. Przestępstwa przeciwko mieniu społecznemu wynosiły 22,3% ogółu przestępstw w latach 1965—1969 i 23,9% w latach 1970—1974.

5. W tablicy 6 zamieszczono bardziej szczegółowe dane o przestępstwach przeciwko **mieniu osobistemu**. Zwraca uwagę wyraźny trend zniżkowy w rozmiarach tej grupy przestępstw. O ile średnia roczna ich liczba w latach 1967—1969 (czyli po wprowadzeniu w życie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r.) wynosiła 165 467 (średni współczynnik na 100 tys. mieszkańców — 510,3)¹⁰, to w latach 1970—1971 uległa ona zmniejszeniu

¹⁰ Por. Mościskier, Syzduł, op. cit., s. 281, tab. 4.

Tablica 6. Przestępstwa przeciwko mieniu osobistemu i indywidualnemu stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Ogółem	140 469	157 709	128 649	119 681	113 533	132 008	430,1	479,2	387,5	357,1	335,4
Art. 203 § 1 i 2 k.k. — kradzież	90 497	95 803	70 940	63 370	58 912	75 904	277,1	291,1	213,7	189,1	174,0
Art. 204 k.k. — przywłaszczenie	2 583	2 785	2 179	2 036	1 858	2 288	7,9	8,5	6,6	6,1	5,5
Art. 205 k.k. — oszustwo	5 265	6 069	4 719	4 054	4 440	4 909	16,1	18,4	14,2	12,1	13,1
Art. 208 k.k. — kradzież z włama- niami	26 544	32 447	31 142	30 101	30 413	30 129	81,3	98,6	93,8	89,8	89,8
Art. 208 k.k. — kradzież w spo- sób zuchwały	2 168	3 840	5 664	5 663	4 782	4 423	6,6	11,7	17,0	16,9	14,1
Art. 209 k.k. — kradzież rozbój- nicza	263	297	279	306	242	277	0,8	0,9	0,8	0,9	0,7
Art. 210 k.k. — rozbój	5 051	6 288	5 434	5 586	4 489	5 370	15,5	19,1	16,4	16,7	13,3
Art. 211 k.k. — wy- muszenie rozbój- nicze	485	597	482	492	470	505	1,5	1,8	1,4	1,5	1,4
Art. 212 § 1 i 2 k.k. — uszkodze- nie mienia	2 380*	2 990*	2 080*	1 886	1 800	2 227	7,3	9,1	6,3	5,6	5,3

c, d. tablicy 6

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Art. 214 § 1 k.k.— zabór pojazdu mechanicznego	1 094	1 431	1 443	1 589	1 575	1 426	3,3	4,3	4,3	4,7	4,6
Art. 214 § 2 k.k. — zabór pojazdu mechanicznego wraz z uszkodzeniem	985	1 784	1 722	1 952	1 868	1 662	3,0	5,4	5,2	5,8	5,5
Art. 215 § 1 i 2 k.k. — paserstwo	1 610*	1 900*	1 440*	1 520	1 651	1 624	4,9	5,8	4,3	4,5	4,9
Art. 216 k.k.— paserstwo z winy nieumyślnej	700*	800*	740*	805	817	772	2,1	2,4	2,2	2,4	2,4
Inne	844	678	385	321	216	489	2,6	2,1	1,1	0,9	0,6

* Liczby przybliżone.

do 149 089 (współczynnik — 454,6). Jeżeli weźmie się pod uwagę, że kodeks karny z 1969 r. nie wprowadził zmian mogących wpłynąć na liczebność tej grupy przestępstw ujmowanej globalnie, to zmniejszenie się liczby przestępstw pomiędzy wymienionymi okresami o ok. 10%, zaś współczynnika nasilenia o 11% zasługuje na uwagę. W następnych dwóch latach 1972—1973 liczba przestępstw przeciwko mieniu osobistemu uległa dalszemu zmniejszeniu do średniej rocznej 124 165 (współczynnik — 360,0), czyli o 17% w stosunku do lat 1970—1971, co jest jednak częściowo zrozumiałe ze względu na przekazanie części tych przestępstw do wykroczeń zgodnie z kodeksem wykroczeń z 1971 r. Nawet jednak po uwzględnieniu przekazanych wykroczeń nastąpił spadek przestępstw przeciwko mieniu osobistemu o ok. 5%. Dane dotyczące dalszego zmniejszenia się liczby tych przestępstw w 1974 r. nie są miarodajne ze względu na amnestię.

Większą część przestępstw przeciwko mieniu osobistemu stanowią **kradzieże (bez włamań)**. O ile jednak w latach 1967—1969 stanowiły one przeciętnie 70,6% ogółu tej grupy przestępstw, to w latach 1970—1971 tylko 62,5%. Odsetek kradzieży zmniejszył się w pewnym stopniu w wyniku zmian kwalifikacji wprowadzonych przez nowy kodeks karny, na mocy których część kradzieży objętych art. 257 k.k. z 1932 r. kwalifikowanych jest obecnie jako kradzieże dokonane w sposób zuchwały (art. 208 k.k.) i jako zabór pojazdu mechanicznego (art. 214 k.k.), co nie miało jednak większego znaczenia, gdyż liczebność tych 2 kategorii przestępstw jest stosunkowo mała. W latach 1972—1973 odsetek kradzieży zmniejszył się do 53,9, przede wszystkim w wyniku przekazania znacznej ich liczby do wykroczeń. Po doliczeniu tych wykroczeń odsetek kradzieży kształtuje się na zbliżonym poziomie jak w latach 1970—1971.

Dane o rozmiarach i nasileniu kradzieży mienia osobistego świadczą o tym, że w latach 1967—1969 stwierdzonych kradzieży rejestrowano średnio rocznie 116 816 (współczynnik — 360,3), zaś w latach 1970—1971 średnio 93 150 (współczynnik — 284,1). Nastąpiło zatem zmniejszenie się liczby bezwzględnej kradzieży o 20% i współczynnika nasilenia o 21%. Po doliczeniu kradzieży w sposób zuchwały i zaborów pojazdów zmniejszenie się liczby kradzieży okazuje się nieco mniejsze, bo o 15%. W porównaniu z latami 1970—1971 nastąpił w okresie 1972—1973 dalszy spadek liczby kradzieży aż o 28%. Po doliczeniu „wykroczeń przekazanych” od 1972 r. okazuje się jednak, że zmniejszenie się liczby kradzieży jest minimalne.

Średnia roczna liczba **kradzieży z włamaniem** wynosiła w latach 1970—1974 ok. 30 130 (współczynnik 90,7) w porównaniu do 18 467 (współczynnik 57,3) w latach 1965—1969. Nastąpił więc wzrost liczby bezwzględnej o 63% i współczynnika o 58%. Ponieważ jednak współczynniki na-

silenia włamań wzrastały systematycznie od 39,4 w 1965 r. do 83,6 w 1969 r. i 98,6 w 1971 r., aby później obniżyć się do średniej 89,8 w latach 1973—1974, można przypuszczać, że związane to było w znacznej mierze z szybkimi zmianami liczby nieletnich i młodocianych (wyż demograficzny) w tym samym czasie. Jak wiadomo bowiem, zdecydowana większość włamań popełnianych jest przez te kategorie sprawców.

Podobnie kształtuje się sytuacja w odniesieniu do rozbojów (art. 210 k.k. z 1969 r.). Średnia roczna liczba rozbojów w latach 1970—1974 wynosiła 5370 (współczynnik 16,2), co stanowiło wzrost o 35% (współczynnika o 32%) w stosunku do danych z lat 1965—1969. Najmniejsze nasilenie rozbojów wystąpiło w 1965 r. (współczynnik 7,6), a największe w 1971 r. (współczynnik 19,1). Ponieważ jest to — analogicznie jak w wypadku włamań — przestępstwo popełniane głównie przez sprawców z młodszych roczników wieku, nie można więc 'wykluczyć pewnego wpływu struktury demograficznej na rozmiary tego przestępstwa.

Powyższe uwagi o przestępczości przeciwko mieniu osobistemu zdają się świadczyć, że o ile zmniejszenie się liczby tych przestępstw w latach 1970—1971 w porównaniu do lat 1967—1969 zostało spowodowane wyraźnym spadkiem liczby kradzieży, to w następnych latach pewne znaczenie miało (jeśli pominię się zagadnienie przekazania od 1972 r. niemałej liczby kradzieży do wykroczeń) zmniejszenie się liczb włamań i rozbojów w związku z przesuwaniami się wyżu demograficznego na starsze grupy wieku.

6. W tablicy 7 przedstawiono dane o strukturze przestępczości przeciwko **mieniu społecznemu**. W porównaniu do lat 1967—1969, w których średnia roczna liczba tych przestępstw wynosiła 103 852 (współczynnik 320,3)¹¹, nastąpił wzrost w latach 1970—1971 do średniej rocznej liczby 107 121 (współczynnik 326,6). Biorąc pod uwagę, że w powoływanych tu danych z lat 1967—1969 pominięto przestępstwa uszkodzenia mienia i wyrębu drzewa w lesie¹², których liczba w latach 1970—1971 wynosiła średnio rocznie 3970, można uznać, uważając zmiany w kwalifikacji tej grupy przestępstw w nowym kodeksie karnym za mało istotne dla ich globalnego ujęcia statystycznego, iż przestępczość przeciwko mieniu społecznemu utrzymywała się w obu okresach na zbliżonym poziomie.

Natomiast w latach 1972—1973 wystąpiło wprawdzie wyraźne zmniejszenie się liczby tych przestępstw do średniej rocznej 86 522 (współczynnik 259,4), czyli o ok. 19% (współczynnik o ok. 21%), jednakże po doliczeniu „wykroczeń przekazanych” od 1972 r. okazuje się, że w rzeczywistości nastąpiło nawet zwiększenie się liczby przestępstw przeciwko mie-

¹¹ *Ibidem*, s. 283, tab. 6.

¹² Por. *ibidem*, s. 283, tato. 6 oraz tab. 7 niniejszego opracowania.

Tablica 7. Przestępstwa przeciwko mieniu społecznemu stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Ogółem	101 122	113 121	91 067	81 978	85 190	94 496	309,6	343,7	274,3	244,6	251,7
Art. 199 k.k. — zagarnięcie mienia społecznego	51 315	57 375	42 609	36 737	37 741	45 155	157,1	174,3	128,3	109,6	111,5
Art. 200 k.k. — zagarnięcie mienia przez osobę zarządzającą nim lub odpowiedzialną	11 407	11 309	9 817	8 986	10 607	10 425	34,9	34,4	29,6	26,8	31,3
Art. 201 k.k. — zagarnięcie mienia społecznego znacznej wartości	244	278	313	339	435	322	0,7	0,8	0,9	1,0	1,3
Art. 202 k.k. — zagarnięcie mienia w porozumieniu z innymi osobami	565	304	755	1 075	1 183	776	1,7	0,9	2,3	3,2	3,5
Art. 208 k.k.— ; kradzież z włamaniem	27 948	32 055	28 321	25 037	24 706	27 613	85,6	97,4	85,3	74,7	73,0
Art. 208 k.k. — kradzież w sposób zuchwały	470	479	484	812	743	598	1,4	1,4	1,4	2,4	2,2

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Art. 210 k.k. — rozbój	142	129	85	70	49	95	0,4	0,4	0,2	0,2	0,1
Art. 212 § 1 i 2 k.k. — uszkodzenie mienia	3 080*	3 890*	2 690*	2 439	2 114	2 843	9,4	11,8	8,1	7,3	6,2
Art. 214 § 1 k.k. — zabór pojazdu mechanicznego	601	907	735	907	986	827	1,8	2,7	2,2	2,7	2,9
Art. 214 § 2 k.k. — zabór pojazdu mechanicznego wraz z uszkodzeniem	367	547	548	657	627	549	1,1	1,7	1,6	2,0	1,8
Art. 215 k.k. — paserstwo	3 200*	3 780*	2 850*	3 014	3 840	3 337	9,8	11,5	8,6	9,0	11,3
Art. 216 k.k. — paserstwo z winy nieumyślnej	1 310*	1 480*	1 370*	1 500	1 743	1 481	4,0	4,5	4,1	4,5	5,1
Art. 213 k.k. — wyrąb drewna w lesie	440*	530*	450*	367	374	432	1,3	1,6	1,3	1,1	1,1
Inne	33	58	40	38	42	42	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1

Liczby przybliżone.

T a b l i c a 8 . Przepęstwa gospodarcze stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Ogółem	16 819	18 756	16 477	15 052	17 096	16 840	51,5	57,0	49,6	44,9	50,5
Art. 217 § 1 i 2 k.k. — niegospodarność	725	393	286	359	407	434	2,2	1,2	0,9	1,1	1,2
Art. 218 k.k.— spowodowanie nieodoboru	4 195	2 895	2 494	2 267	2 804	2 931	12,8	8,8	7,5	6,8	8,3
Art. 219 k.k. — ukrywanie niedo- boru	64	68	97	77	68	75	0,2	0,2	0,3	0,2	0,2
Art. 221—225 k.k. — spekulacja	2 921	3 214	2 852	3 010	3 231	3 045	8,9	9,8	8,6	9,0	9,5
Ustawa z 22 IV 1959 r. — zwalczanie nieodzwolonego wyrobu spirytusu	2 973	4 949	5 530	4 320	5 413	4 637	9,1	15,0	16,6	12,9	16,0
Dekret z 24 VI 1953 r. — uprawa ty- toniu i wytwa- rzanie wyrobów tytoniowych	63	23	13	7	5	22	0,2	0,1	0,03	0,02	0,01

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna	1970	1971	1972	1973	1974
Ustawa z 17 VI 1959 r. — hodowla i ochrona zwierząt łownych i prawo łowieckie	902	314	288	268	267	408	2,8	0,9	0,9	0,8	0,8
Dekret z 29 X 1952 r. — gospodarowanie artykułami obrotu towarowego i zaopatrzenia	1 149	1 300	601	615	560	845	3,5	3,9	1,8	1,8	1,6
Ustawa karno-skarbowa: ogółem	3 774	5 569	4 295	4 112	4 329	4 416	11,5	16,9	12,9	12,3	12,8
przestępstwa dewizowe	1 639	2 310	1 903	1 972	1 999	1 965	5,0	7,0	5,7	5,9	5,9
przestępstwa celne	272	273	216	265	210	247	0,8	0,8	0,6	0,8	0,6
przestępstwa podatkowe	1 854	2 978	2 162	1 868	2 077	2 188	5,7	9,0	6,5	5,6	6,1
inne	9	8	14	7	43	16	0,02	0,02	0,04	0,02	0,1
Inne przestępstwa	53	31	21	17	12	27	0,2	0,1	0,1	0,05	0,03

niu społecznemu o kilka procent. Dane z roku 1974 pomijamy jako nie-miarodajne ze względu na ogłoszoną w tym roku amnestię.

Struktura przestępstw przeciwko imieniu społecznemu w latach 1970—1974, przedstawiona w tablicy 7, wskazuje na wyraźną dominację zagarnięć mienia społecznego (art. 199 k.k.), kradzieży z włamaniem oraz zagarnięć mienia społecznego „przez osobę zarządzającą nim lub odpowiedzialną” (art. 200 k.k.). Średnia liczba **zagarnięć mienia społecznego** typu podstawowego (**art. 199 k.k.**) w latach 1970—1971 wynosiła 54 345 (współczynnik 165,7) zaś w następnych dwóch latach uległa ona wyraźnemu zmniejszeniu do 39 673 (współczynnik 118,9), czyli o 27%. Po dodaniu jednak „wykroczeń przekazanych” od 1972 r. liczba tych przestępstw utrzymuje się na nie zmienionym poziomie. Jest to mimo wszystko spadek rozmiarów zagarnięć mienia społecznego w porównaniu do lat 1967—1969 (art. 1 § 1 ustawy z dnia 18 czerwca 1959 r.) o ok. 11%. Nawet po doliczeniu przestępstw, które przed rokiem 1970 zaliczane były częściowo do zagarnięć mienia społecznego (art. art. 208, 214 k.k. z 1969 r.), widoczne jest kilkuprocentowe zmniejszenie się liczby tych przestępstw.

W odniesieniu do kształtowania się rozmiarów **włamań do obiektów uspołecznionych** znajdują zastosowanie uwagi wypowiedziane już przy omawianiu analogicznych przestępstw przeciwko mieniu osobistemu. Średnia roczna liczba włamań do obiektów uspołecznionych zwiększyła się od 18 858 w latach 1965—1969 do 27 613 w latach 1970—1974, czyli o 46%; począwszy jednak od 1972 r. ulegała ona systematycznemu zmniejszeniu w miarę przesuwania się wyżu demograficznego na starsze roczniki wieku.

Zagarnięć mienia społecznego przez osobę zarządzającą nim lub odpowiedzialną za nie (art. 200 k.k. z 1969 r.) stwierdzano przeciętnie w skali rocznej w latach 1970—1974 ok. 10 425 (współczynnik 31,4) w porównaniu do 13 344 (współczynnik 41,6) zagarnięć mienia w związku z pełnioną funkcją w latach 1965—1969 (art. 2 § 1 ustawy z 18 czerwca 1959 r.). Nastąpiło więc zmniejszenie się liczby tych przestępstw.

Trzy ostatnio wymienione przestępstwa stanowiły w latach 1970—1974 przeciętnie około 88% ogółu przestępstw przeciwko mieniu społecznemu. Pozostałe przestępstwa z tej grupy są nieliczne i ze statystycznego punktu widzenia nie mają znaczenia dla rozmiarów przestępczości¹³.

Trzeba podkreślić, że — jak wynika z przedstawionych wyżej danych — utrzymywanie się przestępczości przeciwko mieniu społecznemu w latach 1970—1974 (po doliczeniu „wykroczeń przekazanych”) na zbliżo-

¹³ Są wśród nich jednak przestępstwa o dużym znaczeniu ekonomicznym, jak np. z art. 202 k.k., których część ma charakter „aferowy”.

Tablica 9. Przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby be zwałędne					Współczynnik i na 100 OC					1974	
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna 1970-1974	1970	1971	1972	1973		
Ogółem	23 864	27 216	24 242	23 901	21 127	24 070	73,1	82,7	73,0	71,3	62,4	
Art. 148 § 1 i 2												
k.k. — zabójstwo:												
ogółem	486	552	566	673	685	592	1,5	1,7	1,7	2,0	2,0	
dokonane	333	362	375	373	366	361	1,0	1,1	1,1	1,1	1,1	
usilowane	153	190	191	300	319	231	0,5	0,6	0,6	0,9	0,9	
Art. 149 k.k. — dzieciobójstwo	106	114	107	91	99	103	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	
Art. 152 k.k.— nieumyślne spowodowanie śmierci	435	286	251	266	227	293	1,3	0,9	0,7	0,8	0,7	
Art. 155 § 1 i 2												
k.k. — ciężkie uszkodzenie ciała	833	752	663	635	555	688	2,5	2,3	2,0	1,9	1,6	
Art. 156 § 1 i 3												
k.k. — uszkodzenie ciała	12 026	13 288	11 498	10 560	9 528	11 380	36,8	40,4	34,6	31,5	28,1	
Art. 156 § 2 k.k. — lekkie uszkodzenie ciała	3 459	4 268	3 870	3 775	2919	3 658	10,6	13,0	11,6	11,3	8,6	

c. d. tablicy 9

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna 1970-1974	1970	1971	1972	1973	1974
Art. 157 k.k.	54	62	77	68	57	64	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Art. 158 § 1 i 2 k.k. — bójka lub pobicie	2 057	3 236	3 462	3 876	3 693	3 265	6,3	9,8	10,4	11,6	10,9
Art. 158 § 3 k.k.— bójka lub pobicie z następstwem ciężkiego uszko- dzenia ciała	128	134	95	83	51	98	0,4	0,4	0,3	0,2	0,1
Art. 159 k.k.— bójka lub pobicie z użyciem niebez- piecznego narzę- dzia	2 467	3 030	2 467	2 262	1 854	2 416	7,5	9,2	7,4	6,7	5,5
Inne	1 813	1 494	1 186	1 612	1 459	1 513	5,5	4,5	3,6	4,8	4,3

Tablica 10. Przestępstwa przeciwko obyczajności stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna 1970-1974	1970	1971	1972	1973	1974
Ogółem.	3 580	3 996	3 909	4 538	3 643	3 933	11,0	12,1	11,8	13,5	10,8
Art. 168 § 1 i, 2 k.k. — zgwałcenie	1 926	2 280	2 265	2 474	1 996	2 188	5,9	6,9	6,8	7,4	5,9
Art. 169 k.k. — czyn nierządny z osobą upośledzo- ną	118	139	130	136	117	128	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3
Art. 176 k.k. — czyn lubieżny z osobą poniżej 15 lat	1 083	1 063	1 064	1 162	1 077	1 090	3,3	3,2	3,2	3,5	3,2
Inne	453	514	450	766	453	527	1,4	1,6	1,3	2,3	1,3

Tablica 11. Przestępstwa drogowe stwierdzone w latach 1970—1974

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna 1970-1974	1970	1971	1972	1973	1974
Ogółem	15031*	16 930*	18 423	18 663	16 448	47 099	46,0	51,4	55,5	55,7	48,6
Art. 136 k.k. — sprowadzenie ka- tastrofy	757	369	269	207	196	359	2,3	1,1	0,8	0,6	0,6
Art. 137 k.k. — sprowadzenie nie- bezpieczeństwa kastrofy	1 116	750	470	327	326	599	3,4	2,3	1,4	1,0	1,0
Art. 145 § 1 i 2 k.k. — naruszenie zasady bezpie- czeństwa ruchu z następstwem usz- kodzenia ciała lub śmierci innej osoby lub poważ- nej szkody w mieniu	10 710	13 483	15018	15 310	13 380	13 580	32,8	41,0	45,0	45,7	39,5
Art. 145 § 3 k.k. — naruszenie zasady bezpieczeństwa ruchu w stanie nietrzeźwości	2173	2 091	2 458	2 675	2 415	2 362	6,6	6,3	7,4	8,0	7,1

c.d. tablicy 11

Kwalifikacje prawne	Liczby bezwzględne						Współczynniki na 100 000 ludności				
	1970	1971	1972	1973	1974	średnia roczna 1970-1974	1970	1971	1972	1973	1974
Art. 146 k.k. — dopuszczenie do ruchu niezdatnego pojazdu lub prowadzonego przez nietrzeźwego lub nie mającego uprawnień kierowcy	113	112	79	95	70	94	0,3	0,3	0,2	0,3	0,2
Art. 147 § 1 k.k. — stan nietrzeźwości w trakcie czynności związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa ruchu pojazdów	162	125	129	49	61	105	0,5	0,4	0,4	0,1	0,2

* Nie uwzględniono przestępstw z art. 28 § 1 i 2 ustawy z 10 XII 1959 r. Przestępstw tych było: w 1970 r. — 25 873, w 1971 r. — 27 930.

nym poziomie jak w latach 1965—1969 spowodowane zostało przede wszystkim wzrostem liczby włamań, przy zmniejszeniu się liczby zagarnięć mienia społecznego. Wzrost liczby włamań, które są przestępstwami popełnianymi w większości przez nieletnich i młodocianych, skorelowany jest z kolei z przesuwaniem się wyżu demograficznego.

W tablicy 8 przedstawiono dane o strukturze **przestępstw gospodarczych**. Przestępstwa te w wyniku zmian wprowadzonych przez nową kodyfikację ujmowane są na tyle odmiennie w zestawieniach Statystycznych w stosunku do poprzedniego okresu, że nie można porównywać ich ogólnych rozmiarów przed rokiem 1970 i w okresie późniejszym.

Biorąc pod uwagę lata 1970—1974 stwierdzamy, że chociaż liczby bezwzględne tych przestępstw utrzymywały się na zbliżonym poziomie (średnia roczna liczba przestępstw — 16 840), to jednak współczynniki nasilenia wskazywały na nieznaczny trend zniżkowy, który nie ulega zmianie nawet po doliczeniu czynów przeciwko interesom konsumentów, uznanych za wykroczenia począwszy od 1972 r.

7. W tablicy 9 przedstawiono dane o przestępstwach przeciwko **życiu i zdrowiu**. Porównanie ogólnych rozmiarów tej grupy przestępstw w latach 1970—1974 i w latach 1965—1969 możliwe jest po odjęciu od danych z okresu przed 1970 r. liczby przestępstw z art. 239 k.k. z 1932 r. (obecnie art. 182 k.k.) — naruszenia nietykalności cielesnej¹⁴. Okazuje się wówczas, że rozmiary przestępczości przeciwko życiu i zdrowiu kształtowały się w obu okresach na zbliżonym poziomie. W latach 1965—1969 średnia roczna liczba tych przestępstw wynosiła 23 204 (współczynnik 72,2), zaś w latach 1970—1974 — 24 070 (współczynnik 72,5).

Ze względu na inne (ujęcie ustawowych stanów faktycznych w nowym kodeksie karnym, dotyczące najczęściej występujących przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu: uszkodzeń ciała i bójek, porównywanie rozmiarów każdego z tych dwóch przestępstw w rozbiciu na ich szczegółowe rodzaje w latach 1965—1969 i 1970—1974 mogłoby doprowadzić do fałszywych wniosków. O ile można z pewnymi zastrzeżeniami porównywać przynajmniej globalne liczby uszkodzeń ciała w obu okresach, to w przypadku bójek różny zakres penalizacji (por. art. 158 § 1 k.k. z 1969 r.) uniemożliwia nawet takie porównania.

Globalne liczby uszkodzeń ciała kształtowały się w latach 1965—1969 i 1970—1974 na zbliżonym poziomie: w pierwszym z tych okresów średnio 15 495 (współczynnik 48,2) w skali rocznej, a w następnym — 15 726 (współczynnik 47,4). Biorąc pod uwagę tylko lata 1970—1974 stwierdza-

¹⁴ Średnia roczna liczba naruszeń nietykalności cielesnej wynosiła 8478 w latach 1985—1969, co stanowi 27% ogólnej liczby przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu.

Tablica 12. Niektóre przestępstwa stwierdzone w 1973 r. według sposobu ich popełnienia. Liczby bezwzględne i odsetki

Kwalifikacja prawna	Liczby bezwzględne				Odsetki				
	ogółem	indywidualnie	z jednym współuczestnikiem	w grupie 3-osobowej i większej	nie ustalono	indywidualnie	z jednym współuczestnikiem	w grupie 3 osobowej i większej	nie ustalono
Ogółem	355 125	233 811	42 409	123 403	55 502	65,8	11,9	6,6	15,6
Art. 148 § 1 i 2 k.k.—zabójstwo	673	597	36	261	14	88,7	5,3	3,9	2,1
Art. 155—156 k.k. — uszkodzenie ciała	14 970	12 241	1 168	427	1 134	81,8	7,8	2,8	7,6
Art. 168 § 1 i 2 k.k. — zgwałcenie	2 474	1 828	244	274	128	73,9	9,9	11,1	5,1
Art. 182 k.k.— naruszenie nietykalności cielesnej	6 763	5 759	693	229	82	85,2	10,2	3,4	1,2
Art. 159 k.k.—zagamięcie mienia społecznego	36 737	20 595	4 421	2 861	8 860	56,1	12,0	7,8	24,1
Art. 200—202 k.k.—zagamięcie mienia społecznego	10 400	7 299	1 194	1 642	265	70,2	11,5	15,8	2,5
Art. 203 § 1 i 2 k.k. — kradzież	63 370	35 103	6 794	2 525	18 948	55,4	10,7	4,0	29,9
Art. 208 k.k. — włamanie do obiektu prywatnego	30 101	12 061	6 214	3 671	8 155	40,1	20,6	12,2	27,1
Art. 208 k.k. — włamanie do obiektu społecznego	25 037	8 074	5 212	3 117	8 634	32,2	20,8	12,4	34,5
Art. 208 k.k. — kradzież mienia społecznego w sposób zachwały	812	373	147	96	196	45,9	18,1	11,8	24,1
Art. 208 k.k. — kradzież mienia osobistego i indywidualnego w sposób zachwały	5 663	3 416	1 039	380	828	60,3	18,3	6,7	14,6
Art. 210 k.k.—rozbój	5 656	2 301	1 760	1 070	525	40,7	31,1	18,9	9,3
Art. 212 § 1 k.k. — uszkodzenie mienia	4 325	2 468	497	424	936	57,1	11,5	9,8	21,6
Art. 214 § 1 i 2 k.k.—zabór pojazdu mechanicznego	5 105	2 667	817	299	1 322	52,2	16,0	5,9	25,9

my, że najczęstszymi przestępstwami przeciwko życiu i zdrowiu były w tym okresie uszkodzenia ciała (objęte art. 156 § 1 i 3 k.k.), stanowiące przeciętnie 47,3% tej grupy przestępstw, następnie lekkie uszkodzenia ciała (art. 156 § 2 k.k.) — 15,2%, bójki lub pobicia (art. 158 § 1 i 2 k.k.) — 13,6% i bójki z użyciem niebezpiecznego narzędzia (art. 159 k.k.) — 10%.

8. Rozpatrując dane o rozmiarach przestępstw przeciwko obyczajności stwierdza się, że średnia roczna liczba zgwałceń zwiększyła się wprawdzie od 1868 w latach 1965—1969 do 2188 w latach 1970—1974 (czyli o 17%), biorąc jednak pod uwagę wspomniany już znaczny przyrost liczby ludności w wieku 17—30 lat (najczęściej spotykany wiek wśród sprawców zgwałceń) w tym samym czasie, nie można mówić o wzrastającym zagrożeniu tymi przestępstwami.

Przestępstw drogowych (tablica 11) nie można porównywać w ujęciu sprzed 1970 r. i w okresie późniejszym. Rozpatrując te dane warto zwrócić uwagę na wykroczenia prowadzenia pojazdów w stanie nietrzeźwym (dawne występki). Ich liczba wynosiła w 1970 r. 25 873, w 1971 r. — 27 980, w 1972 r. liczbę tę szacowano na ok. 35 tys., w 1973 r. na 44 tys., a w 1974 r. na 39 tys.

W latach 1970—1973. występował systematyczny wzrost nasilenia przestępstw drogowych, którego zahamowanie w 1974 r. należy łączyć z amnestią. Około 80% wszystkich przestępstw drogowych w całym 5-leciu stanowiły przestępstwa z art. 145 § 1 i 2 k.k. (naruszenie zasady bezpieczeństwa ruchu powodujące uszkodzenie ciała lub śmierć innej osoby albo poważną szkodę w mieniu).

9. W tablicy 12 przedstawiono dane o sposobie popełniania niektórych przestępstw: indywidualnie, z jednym współsprawcą lub w grupie (z dwoma lub więcej współsprawcami).

Przestępstwami najczęściej popełnianymi przez indywidualnego sprawcę są zabójstwa (88,7% ogółu tych przestępstw), naruszenia nietykalności cielesnej (85,2%) i uszkodzenia ciała (81,8%). Natomiast przestępstwami grupowymi są najczęściej rozboje — 18,9%, niektóre rodzaje zagarnięć mienia społecznego (art. 200 — 202 k.k.) — 15,8% oraz włamania (zarówno do obiektów indywidualnych, jak i uspołecznionych — ponad 12%).

II. OSOBY PODEJRZANE O POPEŁNIENIE PRZESTĘPSTW

Dotychczas omawiane dane odnosiły się do rozmiarów i struktury przestępczości. W dalszej części opracowania przedstawimy dane dotyczące osób podejrzanych o popełnienie przestępstw.

Tablica 13. Osoby podejrzane o popełnienie przestępstw w latach 1970—1974 według płci i wieku

Osoby podejrzane	1970		1971		1972		1973		1974	
	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%	l.b.	%
Ogółem	303 005	100,0	338 140	100,0	277 802	100,0	262 230	100,0	256 268	100,0
mężczyźni	262 931	86,8	296 628	87,7	241 345	86,9	230 152	87,8	222 728	86,9
kobiety	40 074	13,2	41 512	12,3	36 457	13,1	32 078	12,2	33 540	13,1
poniżej 17	38 932	12,8	47 037	13,9	44 051	15,8	36 529	13,9	33 070	12,9
17—20	42 025	13,9	44 858	13,3	36 991	13,3	37 968	14,5	37 007	14,4
21—24	43 126	14,2	49 994	14,8	41 344	14,9	41 111	15,7	38 767	15,1
25—29	40 266	13,3	44 415	13,1	36 256	13,1	37 265	14,2	37 475	14,6
30—49	112 854	37,2	122 438	36,2	93 860	33,8	86 529	33,0	85 968	33,5
50 i więcej	24 798	8,2	28 502	8,4	24 221	8,7	22 697	8,7	23 831	9,3
brak danych	1 004	0,3	896	0,3	1 079	0,4	131	0,04	150	0,1

1. W tablicy 13 przedstawiono liczby osób podejrzanych o popełnienie przestępstw w latach 1970—1974 z podaniem **plci i wieku**. Wśród podejrzanych nie uwzględniono sprawców takich występków, które na podstawie ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. i kodeksu wykroczeń z 1971 r. przekazane zostały do wykroczeń¹⁵. Po doliczeniu sprawców tych „przekazanych wykroczeń” stwierdza się, że o ile w latach 1965—1966 było średnio rocznie 403 049 osób podejrzanych o popełnienie przestępstw, a w latach 1967—1969 — 389 952, to w latach 1970—1971 liczba ta zmniejszyła się do 349 272, a w latach 1972—1973 do ok. 352 500. Tak więc widoczne jest wyraźne zmniejszenie się liczb osób podejrzanych o popełnienie przestępstw, nawet po doliczeniu sprawców „wykroczeń przekazanych”.

Współczynniki dotyczące osób podejrzanych o popełnienie przestępstw (bez „wykroczeń przekazanych”) na 100 tys. mieszkańców w wieku 10—69 lat wynosiły: w 1970 r. — 1173,9, w 1971 r. — 1297,8, w 1972 r. — 1058,4, w 1973 r. — 988,6 i w 1974 r. — 962,8.

Tablica 14. Osoby podejrzane o popełnianie przestępstw w 1973 r. z uwzględnieniem płci

Województwa	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
Polska	262 230	230 152	32 078
Białostockie	8 433	7511	922
Bydgoskie	14 308	12414	1 894
Gdańskie	13 109	11 618	1 491
Katowickie	26 269	22 965	3 304
Kieleckie	12 833	11 213	1 620
Koszalińskie	7 667	6813	854
Krakowskie	20 918	18414	2 504
Lubelskie	15 275	13 229	2 046
M. Łódź	7 477	6 236	1 241
Łódzkie	11 506	9 972	1 534
Olsztyńskie	9 292	8 273	1 019
Opolskie	6 870	6 067	803
Poznańskie	18 341	16 170	2 171
Rzeszowskie	11 000	9 704	1 296
Szczecińskie	10 364	9 142	1 222
M. st. Warszawa	14 602	12 704	1 898
Warszawskie	21 638	19 127	2511
Wrocławskie	24 707	21 894	2813
Zielonogórskie	7 621	6 686	935

¹⁵ Według J. Jasińskiego za wykroczenia „przekazane” ukarano w 1970 r. — 28 400 osób, w 1971 r. — 29 000, w 1972 r. ok. 85 tys. i w 1973 r. — ok. 80 tys. Por. J. Jasiński: *Rozmiary i dynamika przestępczości*, w: *Zagadnienia przestępczości w Polsce*, praca zbiorowa pod red. J. Jasińskiego, Warszawa 1975, s. 34.

Tablica 15. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw w latach 1970—1974

Przestępstwa	1970	1971	1972	1973	1974
Przeciwko mieniu: art. 203 k.k. — kradzież mienia osobistego i indywidualnego (bez włamania)	41 403	44 826	35 440	31 954	30 735
art. 208 k.k. — kradzież z włamaniem do obiektu prywatnego	11 225	14 508	14 616	14 018	13 695
art. 208 k.k. — kradzież z włamaniem do obiektu społecznego	16 247	18 268	17 366	15 301	15 082
art. 210 k.k. — rozbój	5 535	7 033	6 232	6 756	5 513
art. 199—202 k.k. — zagarnięcie mienia społecznego bez włamania	46 399	50 258	41 440	39 283	43 706
Przeciwko zdrowiu i życiu: art. 148 § 1 i 2 k.k. — zabójstwo	482	538	547	657	643
art. 152 k.k. — nieumyślne spowodowanie śmierci	393	259	260	257	245
art. 155—156* k.k. — uszkodzenie ciała	11 699	12 507	10 840	9 874	9 189
art. 156 § 2 k.k. — lekkie uszkodzenie ciała	3 271	3 658	3 207	3 143	2 278
art. 157 k.k.	47	56	76	66	57
art. 182 § 1 k.k. — naruszenie nietykalności	4 334	4 354	3 983	4 299	3 199
art. 158 § 1 i 2 k.k. — bójka lub pobicie z uszkodzeniem ciała	4 415	6 761	7 375	8 248	8 172
art. 158 § 3 k.k. — bójka lub pobicie ze skutkiem śmiertelnym	284	330	217	234	130
art. 159 k.k. — bójka lub pobicie z użyciem niebezpiecznych narzędzi	4 705	5 965	5 203	4 631	4 162
Przeciwko obyczajności: art. 176 k.k. czyn lubieżny z osobą poniżej 15 lat	729	704	763	755	764
art 168 § 1 i 2 k.k.—zgwalcenie	1 756	2 245	2 128	2 388	1 820

* Bez art. 156 § 2 k.k.

Odsetek kobiet wśród ogółu osób podejrzanych utrzymuje się od szeregu lat na tym samym poziomie, wynosząc 12,9% w latach 1965—1969 i 12,8% w latach 1970—1974. Występują natomiast wyraźne zmiany w strukturze wieku sprawców przestępstw, związanych prawdopodobnie przede wszystkim z przesuwaniem się wyżej demograficznego. Tak więc odsetek nieletnich wśród ogółu osób podejrzanych o popełnienie prze-

Tablica 16. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko mieniu w latach 1970—1974 według grupy wieku. Średnie roczne (ś.r.) i %

Przestępstwa	Śr. r. %	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—49	50 i więcej	Brak danych
Art. 203 k.k. — kradzież mienia osobistego i indywidualnego	śr.r. %	36871 100,0	12768 34,6	6821 18,5	5410 14,7	3848 10,4	6965 18,9	1000 2,7	59 0,2
Art. 208 k.k. — kradzież z włamaniem do obiektu prywatnego	śr.r. %	13612 100,0	6766 49,7	3034 22,3	1469 10,8	860 6,3	1347 9,9	115 0,8	21 0,2
Art. 208 k.k.—kradzież z włamaniem do obiektu uspołecznionego	śr.r. %	16452 100,0	7818 47,5	3943 24,0	1850 11,2	1130 6,9	1578 9,6	101 0,6	32 0,2
Art. 199—202 k.k.—zagarnięcie mienia społecznego	śr.r. %	44218 100,0	3681 8,3	3555 8,0	6142 13,9	7452 16,9	19610 44,3	3685 8,3	93 0,2
Art. 208 k.k. — kradzież zuchwała mienia społecznego oraz osobistego i indywidualnego	śr.r. %	2800 100,0	851 30,4	646 23,1	483 17,2	338 12,1	430 15,3	44 1,6	8 0,3
Art. 210 k.k. — rozbój (mienie społeczne i prywatne)	śr.r. %	6214 100,0	1062 17,1	2372 38,2	1512 24,3	690 11,1	547 8,8	21 0,3	10 0,2

Tablica 17. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko życiu i zdrowiu w latach 1970—1974 według grup wieku
Średnie roczne (śr.r.) i %

Przestępstwa	śr.r. %	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—49	50 i więcej	Brak danych
Art. 148 § 1 i 2 k.k.— zabójstwo	śr.r. %	573 100,0	14 2,4	74 12,9	83 14,5	79 13,8	234 40,8	85 14,8	4 0,7
Art. 152 k.k. — nieumyślne spowodowanie śmierci	śr.r. %	283 100,0	8 2,8	21 7,4	40 14,1	50 17,7	133 47,0	30 10,6	1 0,4
Art. 155 §1 i 2 k.k.—ciężkie uszkodzenie ciała	śr.r. %	648 100,0	55 8,5	93 14,4	117 18,0	99 15,3	222 34,3	60 9,2	2 0,3
Art. 156 § 1 k.k. — uszkodzenie ciała	śr.r. %	9596 100,0	508 5,3	1813 18,9	2001 20,9	1427 14,9	2959 30,8	859 9,0	27 0,2
Art. 156 § 2 k.k. — lekkie uszkodzenie ciała	śr.r. %	3111 100,0	278 8,9	817 26,3	757 24,3	451 14,5	674 21,7	125 4,0	9 0,3
Art. 157	śr.r. %	60 100,0	1 1,7	10 16,7	12 20,0	9 15,0	23 38,3	5 8,3	—
Art. 158 § 1 i 2 k.k. — bójka lub pobicie	śr.r. %	6994 100,0	200 2,9	2322 33,2	2042 29,2	982 14,0	1133 16,2	294 4,2	21 0,3
Art. 158 § 3 k.k. — bójka lub pobicie zó skutkiem śmiertelnym	śr.r. %	239 100,0	7 2,9	82 34,3	66 27,6	29 12,1	47 19,7	8 3,3	—
Art. 159 k.k. — bójka z użyciem niebezpiecznego narzędzia	śr.r. %	4933 100,0	131 2,7	1191 24,1	1182 24,0	609 12,3	1210 24,5	600 12,2	10 0,2

Tablica 18. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko obyczajności w latach 1970—1974 według grup wieku. Średnia roczna (śr.r.) i %

Przestępstwa	Śr.r.	Ogółem	Poniżej 17	17—20	21—24	25—29	30—49	50 i więcej	Brak danych
Art. 168 § 1 i 2	śr.r.	2067	299	676	520	277	267	24	4
k.k. — zgwałcenia	%	100,0	14,5	32,7	25,1	13,4	12,9	1,2	0,2
Art. 176 k.k.— czyn lubieżny z osobą poniżej	śr.r.	743	127	154	95	65	207	92	3
15 lat	%	100,0	17,1	20,7	12,8	8,7	27,9	12,4	0,4
Art. 169 k.k.— czyn nierządny z	śr.r.	96	12	22	17	11	26	7	1
osobą upośledzoną	%	100,0	12,5	22,9	17,7	11,5	27,1	7,3	1,0

stępstw, który w latach 1965—1966 wynosił 15,4%, a w latach 1967—1969 — 18,1%, obniżył się w latach 1970—1971 do 13,2%, w latach 1972—1973 wynosił 14,8%, a w 1974 r. — 12,9%. Systematycznemu natomiast zwiększeniu ulegał odsetek młodocianych i młodszych dorosłych w wieku 17—24 lat: od 20,4% w latach 1965—1966 i 23,4% w latach 1967—1969, do 28,1% w latach 1970—1971, 29,2% w latach 1972—1973 i 29,5% w 1974 r.

W tablicy 14 podano liczby osób podejrzanych o popełnienie przestępstw na terenie wszystkich województw w roku 1973, z uwzględnieniem płci osób podejrzanych. Stwierdza się, że najwięcej kobiet wśród ogółu osób podejrzanych występowało w m. Łodzi — 16,6%, następnie w województwie lubelskim — 13,4%, łódzkim — 13,3%, bydgoskim — 13,2% i w im.st. Warszawie — 13,0%. Najmniejsze odsetki kobiet wśród osób podejrzanych stwierdzono w następujących województwach: wrocławskim i gdańskim — po 11,4%, koszalińskim — 11,1% oraz olsztyńskim — 11,0%.

Tablica 15 zawiera dane o liczbach osób podejrzanych w latach 1970—1974 o popełnienie niektórych przestępstw.

2. W tablicy 16 umieszczono dane o wieku osób podejrzanych o popełnienie w latach 1970—1974 niektórych przestępstw **przeciwko mieniu**. Podobnie jak w latach 1965—1969 również w następnym 5-leciu nieletni stanowią najliczniej reprezentowaną grupę wieku wśród sprawców większości przestępstw przeciwko mieniu, z wyjątkiem zagarnięć mienia społecznego i rozbojów. W latach 1970—1974 odsetki nieletnich wśród ogółu osób podejrzanych uległy widocznemu zmniejszeniu (przy równoczesnym zwiększeniu się odsetków młodocianych), co należy łączyć z kilkakrotnie wspomnianymi już zmianami struktury demograficznej ludności Polski.

W tablicy 17 zamieszczono średnie roczne liczby osób podejrzanych o popełnienie w latach 1970—1974 większości przestępstw przeciwko **życiu i zdrowiu**, z podziałem na kategorie wieku. Podobnie jak w przypadku danych z poprzedniej tablicy, w stosunku do lat 1965—1969 daje się zauważyć zmniejszenie się odsetków nieletnich wśród sprawców poszczególnych przestępstw, natomiast uległy zwiększeniu odsetki młodocianych.

Młodociani w wieku 17—20 lat występują szczególnie licznie wśród osób podejrzanych o udział w bójkach (art. 158 § 1 i 2 k.k.) i w bójkach ze skutkiem śmiertelnym (art. 158 § 3 k.k.), gdzie stanowią około 1/3 ogółu sprawców. Natomiast najstarsze są osoby podejrzane o dokonanie zabójstwa i nieumyślnych spowodowań śmierci, wśród których ponad 55% jest w wieku powyżej 30 lat, a młodociani stanowią zaledwie 11%.

Tablica 18 dotyczy wieku osób podejrzanych o popełnienie niektórych przestępstw przeciwko **obyczajności**. Zwraca uwagę fakt, że średnie roczne liczby z lat 1970—1974 wskazują na wyraźnie mniejsze odsetki nieletnich i młodocianych (w wieku 17—20 lat) wśród sprawców tych przestępstw niż w latach 1965—1969. Tak więc o ile w latach 1965—1969 wśród ogółu osób podejrzanych o dokonanie zgwałceń nieletni stanowili 19,6%, a młodociani 17—20-letni — 35,5%, to w latach 1970—1974 odpowiednio 14,5% i 32,7%.

3. Tablica 19 zawiera dane o płci i wieku osób podejrzanych o popełnienie najważniejszych rodzajów przestępstw. Ponieważ dane takie opracowywane są w statystyce milicyjnej dopiero począwszy od 1974 r., a był to jak wiadomo rok amnestii, dlatego wyjątkowo dla niniejszego opracowania zamieszczono w tablicy 19 dane z 1975 r.

Biorąc pod uwagę **mężczyzn** podejrzanych o popełnienie **ogółu przestępstw** stwierdzamy, że o ile średni współczynnik na 100 tys. mężczyzn w wieku 10—69 lat wynosił w 1975 r. 1675,7, to na najwyższym poziomie kształtował się on w grupie wieku 25—29 lat — 2649,5, następnie w grupie 21—24 lat 2494,7, 17—20 lat — 2362,0, 30—49 lat — 1676,3, wśród nieletnich w wieku 10—16 lat — 1267,8 i w grupie 50—69 lat — 650,1. Natomiast średni współczynnik wśród **kobiet** wynosił w 1975 r. 217,1, przy czym najwyższy był również w grupie wieku 25—29 lat — 324,5, a następnie w grupie wieku 21—24 lat — 321,6, dalsza kolejność grup wieku była jednak inna niż u mężczyzn: 30—49 lat — 254,2, 17—20 lat — 230,2, 50—69 lat — 116,4 i 10—16 lat 79,8.

Średni współczynnik przestępczości przeciwko **mieniu osobistemu i indywidualnemu** wynosił dla **mężczyzn** w 1975 r. 435,9, a kolejność grup wieku według rozmiarów nasilenia tej przestępczości była następująca: 17—20 lat — 944,2, 10—16 lat — 748,6, 21—24 lat — 695,2, 25—29 lat — 539,3, 30—49 lat — 211,0, 50—69 lat — 53,4. Natomiast u **kobiet**

Tablica 19. Osoby podejrzane o popełnienie przestępstw

Przestępstwa	Ogółem	Płeć		Wiek			
		M	K	poniżej 17		17—20	
				M	K	M	K
Ogółem	247 960	218 472	29 488	27 071	1 630	33 968	3 174
Przeciwko mieniu osobistemu i indywidualnemu	63 333	56 825	6 508	15 984	1 234	13 579	1 484
Przeciwko mieniu społecznemu	68 381	60 423	7 958	8 912	249	8 202	814
Gospodarcze	14 833	8 766	6 067	31	3	234	199
Przeciwko dokumentom	4 891	3 595	1 296	56	9	340	161
Przeciwko życiu i zdrowiu	24 202	22 614	1 588	801	36	5 862	110
Przeciwko obyczajności	2 925	2 835	90	287	8	659	13
Przeciwko rodzinie i opiece	21 513	20 742	771	33	2	157	26
Przeciwko wolności	2 395	1 760	635	23	6	139	19
Drogowe	16 788	16 236	552	169	12	1 567	49
Inne	28 699	24 676	4 023	775	71	3 229	299

średni współczynnik wynosił 47,9, a nasilenie tej przestępczości w poszczególnych grupach wieku kształtowało się następująco: 17—20 lat — 107,6, 21—24 lat — 90,1, 25—29 lat — 64,6, 10—16 lat — 60,4, 30—49 lat — 32,3, 50—69 lat — 10,7.

Średni współczynnik dla przestępstw przeciwko **mieniu społecznemu** wynosił w 1975 r. u **mężczyzn** — 463,5, zaś w poszczególnych grupach wieku współczynniki kształtowały się następująco: 25—29 lat — 748,9, 21—24 lat — 615,4, 17—20 lat — 570,3, 30—49 lat — 479,9, 10—16 lat — 417,4, 50—69 lat — 175,8. U **kobiet** średni współczynnik wynosił w 1975 r. — 58,6, a w grupach wieku: 21—24 lat — 111,2, 25—29 lat — 109,2, 30—49 lat — 72,9, 17—20 lat — 59,0, 50—69 lat — 25,9, 10—16 lat — 12,2.

W odniesieniu do przestępstw **gospodarczych** średni współczynnik wynosił w 1975 r. u **mężczyzn** — 67,2. Współczynniki dla poszczególnych grup wieku przedstawiały się następująco: 50—69 lat — 104,5, 30—49 lat — 96,9, 25—29 lat — 87,0, 21—24 lat — 41,8, 17—20 lat 16,3, 10—16 lat — 1,4. Średni współczynnik u **kobiet** wynosił — 44,7. W grupach wieku: 50—69 lat — 70,0, 30—49 lat — 56,1, 25—29 lat 50,6, 21—24 lat — 40,7, 17—20 lat — 14,4, 10—16 lat — 0,1.

W odniesieniu do przestępstw przeciwko **życiu i zdrowiu** średni współczynnik u **mężczyzn** wynosił w 1975 r. — 173,4, zaś w poszczególnych

v/ 1975 r. według rodzaju przestępstw, płci i wieku

Wiek									
21—24		25—29		30—49		50 i więcej		brak danych	
M	K	M	K	M	K	M	K	M	K
34 153	4285	35 777	4264	70 185	10 967	16 652	5157	666	11
9518	1200	7 282	849	8 833	1 396	1 372	343	257	2
8 425	1481	10 113	1435	20 094	3 146	4 502	829	175	4
573	542	1 175	665	4 056	2 420	2 676	2236	21	2
448	243	634	239	1 661	532	450	111	6	1
5 563	180	3 808	204	4 961	719	1 602	338	17	1
592	7	469	13	643	29	174	20	11	—
1 011	109	3 876	173	14 060	384	1 575	77	30	—
151	34	243	63	761	285	436	228	7	—
3 458	71	3 636	107	6 024	234	1 371	79	11	—
4414	418	4 541	516	9 092	1 822	2 494	896	131	1

grupach wieku nasilenie kształtowało się następująco: 17—20 lat — 407,6, 21—24 lat — 406,3, 25—29 lat — 282,0, 30—49 lat — 118,5, 50—69 lat — 62,5, 10—16 lat — 37,5. U **kobiet** średni współczynnik — 11,7, a w grupach wieku: 30—49 lat — 16,7, 25—29 lat — 15,5, 21—24 lat — 13,5, 50—69 lat — 10,6, 17—20 lat — 8,0, 10—16 lat — 1,8.

Średni współczynnik przestępstw przeciwko **rodzinie** wynosił w 1975 r. u **mężczyzn** — 159,1, a w grupach wieku: 30—49 lat — 335,8, 25—29 lat — 287,0, 21—24 lat — 73,8, 50—69 lat — 61,5, 17—20 lat — 10,9, 10—16 lat — 1,5. Wśród kobiet nasilenie przestępczości tego rodzaju jest tak niskie, że nie przytaczamy współczynników.

Przestępstwa **drogowe** — podobnie jak przestępstwa przeciwko rodzinie — popełniane były prawie wyłącznie przez **mężczyzn**, dla których średni współczynnik w 1975 r. wynosił 124,5, a w poszczególnych grupach wieku współczynniki były następujące: 25—29 lat — 269,3, 21—24 lat — 252,6, 30—49 lat — 143,9, 17—20 lat — 109,0, 50—69 lat — 53,5, 10—16 lat — 7,9.

3. Tablice 20 i 21 zawierają kolejno dane o zatrudnieniu i o stanie nietrzeźwości osób podejrzanych o popełnienie niektórych rodzajów przestępstw w 1973 r. Trzeba jednak pamiętać, że dane te nie są oparte na specjalnych badaniach i należy je traktować z zastrzeżeniami.

Tablica 20. Osoby podejrzane o popełnienie przestępstw w 1973 r. z uwzględnieniem łodzkiego przestępstwa i zatrudnienia

Przestępstwa	Ogółem	Liczby bezwzględne				odsetki			
		Uczą się i pracują	Pracują	Renciści i emeryci	Nie uczą się i nie pracują	Uczą się	Pracują	Renciści i emeryci	Nie uczą się i nie pracują
Ogółem	262 230	39 355	161 248	6 867	54 760	15,0	61,5	2,6	20,9
Przeciwko mieniu osobistemu i indywidualnemu	64 749	20 878	21 290	856	21 725	32,2	32,9	1,3	33,6
Przeciwko mieniu społecznemu	62 895	11 677	40 251	941	10 026	18,6	64,0	1,5	15,9
Gospodarcze	13 876	189	10 039	1 453	2 195	1,4	72,3	10,5	15,8
Przeciwko życiu i zdrowiu	28 141	2 302	20 918	705	4216	8,2	74,3	2,5	15,0
Przeciwko moralności	3 627	548	2 166	97	816	15,1	59,7	2,7	22,5
Przeciwko rodzinie i opiece	21 216	118	14 038	696	6 364	0,5	66,2	3,3	30,0
Przeciwko dokumentom	4 869	329	3 884	82	574	6,7	79,8	1,7	11,8
Przeciwko wolności	2 766	82	2 008	252	424	3,0	72,6	9,1	15,3
Drogowe	17 952	802	16 165	321	664	4,5	90,0	1,8	3,7
Inne	42 139	2 430	30 489	1 464	7 756	5,8	72,3	3,5	18,4

Tablica 21. Osoby podejrzane o popełnienie niektórych przestępstw w 1973 r., będące w chwili popełnienia czynu pod wpływem alkoholu

Przestępstwa	Ogółem	Trzeźwi	Nietrzeźwi	Nieustaleni	Trzeźwi	Nietrzeźwi
	liczby bezwzględne				odsetki*	
Art. 148 § 1 i 2 k.k. — zabójstwo	657	183	379	95	32,6	67,4
Art. 152 k.k.—nieumyślne spowodowanie śmierci	257	147	50	60	74,6	25,4
Art. 155—156** k.k. — uszkodzenie ciała	9 874	2 766	4947	2161	35,9	64,1
Art. 156 § 2 k.k.—lekkie uszkodzenie ciała	3 143	599	2060	484	22,5	77,5
Art. 158 § 1 i 2 k.k. — bójka lub pobicie z uszkodzeniem ciała	8 248	1 160	5195	1893	18,3	81,7
Art. 158 § 3 k.k. — bójka lub pobicie ze skutkiem śmiertelnym	234	17	197	20	7,9	92,1
Art. 159 k.k. — bójka lub pobicie z użyciem niebezpiecznego narzędzia	4 631	1 072	2354	1205	31,3	68,7
Art. 168 § 1 i 2 k.k.—zgwalcenia	2 388	607	1333	448	31,3	68,7
Art. 182 k.k. — naruszenie nietykalności cielesnej	4 299	381	3644	274	9,4	90,6
Art. 203 k.k. — kradzież mienia osobistego i indywidualnego	31 954	14 971	7519	9464	66,6	33,4
Art. 208 k.k. — kradzież z włamaniem do obiektu społecznego	15 301	8 039	2556	4706	75,9	24,1
Art. 208 k.k. — kradzież z włamaniem do obiektu prywatnego	14018	7 635	2014	4369	79,1	20,9
Art. 208 k.k. — kradzież w sposób zuchwały***	3 519	1 477	1184	858	55,5	44,5
Art. 209 k.k. — kradzież rozbójnicza	330	68	196	66	25,8	74,2
Art. 210 k.k. — rozbój	6 756	1 387	4194	1175	24,9	75,1
Art. 212 § 1 i 2 k.k. — uszkodzenie mienia	3 115	1 216	1290	609	48,5	51,5
Art. 233 k.k. — czynna napaść na funkcjonariusza publicznego	1 744	354	1181	209	23,1	76,9
Art. 234 k.k. — czynna napaść na funkcjonariusza MO lub innego funkcjonariusza ochrony porządku i bezpieczeństwa publicznego	5 732	433	4983	316	8,0	92,0
Art. 235 k.k. — czynny opór	1 364	388	760	216	33,8	66,2
Przestępstwa drogowe	17 952	11 874	2896	3182	80,4	19,6

* Przy obliczaniu odsetek od ogólnej liczby osób podejrzanych odjęto liczby z rubryki „nieustaleni”.

** Bez art. 156 § 2 k.k.

*** Mienia społecznego i prywatnego.

Według danych z tablicy 20 największe odsetki osób **nie pracujących** i **nie uczących się** występowały w 1973 r. wśród sprawców przestępstw przeciwko mieniu indywidualnemu (33,6%), przeciwko rodzinie i opiece (30%), przeciwko obyczajności (22,5%).

Natomiast **stan nietrzeźwości** (tablica 21) najczęściej występował w 1973 r. u osób podejrzanych o popełnienie następujących rodzajów przestępstw: bójka lub pobicie ze skutkiem śmiertelnym (92,1%), czynna napaść na funkcjonariusza MO (92%), naruszenie nietykalności cielesnej (90,6%) i bójka lub pobicie ze skutkiem uszkodzenia ciała (81,7%).

Zwraca uwagę fakt, że wśród sprawców przestępstw drogowych stwierdzono stan nietrzeźwości tylko w 19,6% przypadków. Inne przestępstwa, których sprawcy stosunkowo rzadko działali w stanie nietrzeźwości, to nieumyślne spowodowania śmierci — 25,4%, włamania do obiektów (uspołecznionych — 24,1% oraz do obiektów indywidualnych — 20,9%).